

I

(Rezolucije, priporočila in mnenja)

MNENJA

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

496. PLENARNO ZASEDANJE EESO 26. IN 27. FEBRUAR 2014

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o temi Za bolj uravnotežen teritorialni razvoj v EU (mnenje na lastno pobudo)

(2014/C 214/01)

Poročevalec: **Staffan NILSSON**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 9. julija 2013 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Za bolj uravnotežen teritorialni razvoj v EU.

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 12. februarja 2014.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 496. plenarnem zasedanju 26. in 27. februarja 2014 (seja z dne 26. februarja) z 230 glasovi za, 4 glasovi proti in 3 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi

1.1 Na prvem evropskem podeželskem parlamentu (forumu evropskih in nacionalnih podeželskih organizacij), ki ga je 13. novembra 2013 organiziral EESO, je bilo razglašeno geslo **Vsa Evropa naj živi**. Podeželska območja lahko z izvajanjem ustreznih politik ravno tako kot mesta uspevajo in prispevajo k blaginji Evrope. Na forumu se je pozvalo k izvajanju geografsko usmerjenih, večsektorskih lokalnih politik na podlagi sodelovanja in partnerstva.

1.2 Odbor se v tem mnenju na lastno pobudo odziva na ta poziv in se zavzema za bolj uravnotežen razvoj, da bodo lahko kljub vse večjim teritorialnim razlikam v državah in regijah vsi deli EU prispevali k cilju teritorialne kohezije, zapisanem v Lizbonski pogodbi.

1.3 Odseljevanje je treba obravnavati kot najresnejšo nevarnost za podeželska gospodarstva, zaradi katere so številna podeželska območja močno ogrožena. V nekaterih državah in regijah so bili zabeleženi zaskrbljujoči podatki, da se na leto odseli približno 1 % prebivalstva, včasih pa še več. Vendar pa je ta trend zelo neenakomeren. Večina podeželskih območij EU se ne sooča z upadanjem prebivalstva in ostajajo privlačna za ljudi in podjetja.

1.4 EESO poudarja, da je potrebno odločno politično ukrepanje na vseh ravneh, da se odpravijo gospodarske in družbene posledice odseljevanja. Treba bi se bilo osredotočiti na **delovna mesta, infrastrukturo in storitve** ob podpori celostnih politik za razvoj podeželja na vseh ravneh (evropski, nacionalni in regionalni) ter na izkoriščanje notranjih lokalnih virov. Treba bi bilo v celoti izkoristiti vse programe EU, še posebej programe kohezijske politike in njene instrumente za razvoj podeželja in lokalni razvoj, kot sta Leader in instrument za lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost. Države članice morajo finančna sredstva nameniti za območja, ki jih je najbolj prizadelo odseljevanje.

1.5 Vse politične odločitve z geografsko razsežnostjo je treba oceniti z vidika njihovega teritorialnega učinka. Večjo pozornost je treba nameniti obstoječim presojam vpliva na okolje in socialno-ekonomskega vpliva ter razviti nove posebne kvantitativne in kvalitativne kazalnike.

1.6 Sočasno z razvojem primarnih sektorjev je treba oblikovati okvir politik za diverzifikacijo in spodbujanje podjetništva s pomočjo naložb, inovacij in znanja. Na področjih, kot sta prehrana in energija, je treba spodbujati kratke dobavne verige. Razmisliti bi bilo treba tudi o spodbudah za decentralizacijo.

1.7 Bistveno je, da se ustvarijo zaposlitvene možnosti, hkrati pa je treba nujno zagotoviti, da se v praksi uveljavlja pravica posameznikov do izobraževanja in usposabljanja z vlaganjem v ustrezne zmogljivosti za spodbujanje znanja in tehnologije. Ključnega pomena morata biti ustvarjanje privlačnih delovnih mest in razvoj izobraževanja za mlade. Treba je zagotoviti prave pogoje za lažje zaposlovanje mladih kmetov, ki prispevajo k stabilnosti na podeželju, ter izkoristiti potencial žensk kot delavk in podjetnic. Ob podpori spremljevalnih ukrepov, s katerimi se učinkovito preprečuje segregacija, bi lahko z zaposlovanjem zakonitih migrantov omogočili, da se ti dejavno vključijo v razvoj podeželja.

1.8 Potrebne so naložbe v infrastrukturo za vzpostavitev učinkovitih prometnih, komunikacijskih (vključno s hitrimi širokopasovnimi povezavami) in energetske povezav, da se zmanjšajo geografske razlike in podeželje postane privlačnejše za ljudi in podjetja.

1.9 Ključni pogoj za večjo privlačnost podeželja in zmanjšanje teritorialnih razlik je tudi zagotavljanje ustrezne ravni storitev, tako komercialnih storitev kot socialnih storitev splošnega pomena. Nujno potrebne so naložbe v različne vrste zdravstvenih centrov, izobraževalnih središč in centrov za oskrbo ljudi, pa tudi v kulturne dejavnosti in druge dejavnosti za prosti čas.

1.10 EESO meni, da je participativna demokracija predpogoj za boljše teritorialno ravnanje v Evropski uniji. Prebivalce podeželskih območij in njihove organizacije bi bilo treba vključiti v načrtovanje in izvajanje politik in dejavnosti na področju teritorialne kohezije. Treba bi bilo učinkovito uporabljati načelo partnerstva iz strukturnih skladov EU, ki bi ga lahko uporabljali tudi na drugih področjih politike.

1.11 EESO kot most med civilno družbo in institucijami podpira zamisel, da se evropski podeželski parlament, tj. evropski podeželski forum, ki zagotavlja široko zastopanost, redno organizira v partnerstvu z Odborom.

2. Razlogi za pripravo mnenja na lastno pobudo

2.1 Cilj tega mnenja EESO je predvsem zavzeti se za izvajanje ocen teritorialnega učinka ustreznih politik EU, da se prepreči visok delež odseljavanja s posameznih podeželskih območij.

3. Uvod

3.1 Različne kulture, jeziki in zgodovina prispevajo k bogati raznolikosti Evropske unije, vendar pa so vsem prebivalcem skupna načela in ideali, zapisani v členu 2 Pogodbe⁽¹⁾. Temeljne potrebe v vseh regijah so dostojno delo, dostop do socialnih in ekonomskih storitev splošnega pomena ter visoki okoljski standardi.

3.2 Vendar pa pogoji niso povsod v Evropi enaki. Razlike med posameznimi območji se lahko kažejo v obliki zgodovinskih neenakosti, podedovane kulturne strukture, različnih političnih sistemov, različnih vzorcev socialno-ekonomskega razvoja, pa tudi kot vrsta kombinacij omenjenih dejavnikov. Treba je bolje poznati kompleksen pojav geografskih razlik in njegove učinke na politike in prakse.

⁽¹⁾ Člen 2 določa, da „Unija temelji na vrednotah spoštovanja človekovega dostojanstva, svobode, demokracije, enakosti, pravne države in spoštovanja človekovih pravic, vključno s pravicami pripadnikov manjšin. Te vrednote so skupne vsem državam članicam v družbi, ki jo označujejo pluralizem, nediskriminacija, strpnost, pravica, solidarnost ter enakost žensk in moških“.

3.3 Podeželska območja se soočajo z istim problemom, da ne zmorejo ustvariti toliko zelo kakovostnih trajnih delovnih mest kot mesta ⁽²⁾. Povprečni dohodki so 25–30 % nižji kot v mestih, v nekaterih državah srednje in vzhodne Evrope pa celo 50 % nižji. Na podeželju je manj možnosti za zaposlitev, manj je tudi različnih gospodarskih dejavnosti. Slaba infrastruktura, vključno s slabo kakovostjo širokopasovne komunikacijske infrastrukture, slab dostop do komercialnih in socialnih storitev ter pomanjkanje zmogljivosti za izobraževanje in usposabljanje ter kulturne ponudbe in ponudbe za prosti čas prispevajo k znatnemu deležu odseljevanja podeželskega prebivalstva, zlasti mladih, v glavnem pa mladih žensk.

3.4 Vendar pa stanje na splošno ni tako slabo. V obdobju 2000–2010 je bila na pretežno podeželskih območjih v povprečju zabeležena nekoliko večja rast kot v mestih ⁽³⁾. To se kaže tudi v številnih zanimivih načinih, ki jih uporabljajo podeželske skupnosti pri obvladovanju izzivov in doseganju pozitivnih rezultatov z izkoriščanjem notranjih in drugih lokalnih virov ⁽⁴⁾. Med nedavnimi krizami se je izkazalo, da so razmere na podeželju manj spremenljive in da so ta območja bolj odporna. Nedavna študija je tudi pokazala, da se zaradi stroškov prometnih zastojev in visokih najemnin gospodarske dejavnosti širijo na manj razvita, pogosto podeželska območja ⁽⁵⁾.

3.5 Neravnovesje v teritorialnem razvoju med državami, regijami in podeželskimi/mestnimi skupnostmi ter v njih je velik izziv. Po tem, ko je bila v procesu pridruževanja k EU ponovno izpostavljena vloga **odgovornih regionalnih in lokalnih akterjev** v njihovih regijah in lokalnih skupnostih, sta regionalni in lokalni razvoj postala glavni interesni področji za države srednje in jugovzhodne Evrope. Tudi v drugih evropskih regijah se je znova pojavil interes za lokalni in regionalni razvoj.

3.6 Redko poseljena območja in zapuščene vasi se nahajajo po vsej Evropi in s tem problemom se soočajo celo najmanjše države članice. Ta območja imajo posebne značilnosti in potrebe. Kljub razlikam med njimi pa se morajo soočiti z vsaj štirimi skupnimi problemi: geografsko izolacijo in s tem povezanimi visokimi stroški prevoza, demografskimi problemi, kot so izseljevanje, staranje prebivalstva in nizka stopnja rodnosti, šibko in hkrati gigantsko gospodarsko strukturo ter nizkim povprečnim dohodkom, ki je v nekaterih primerih povezan s hudo revščino na podeželju.

3.7 Odbor želi v mnenju opisati, kako lahko podeželska območja prispevajo k teritorialni in socialni koheziji z izkoriščanjem notranjih virov v okviru celostne razvojne politike in tako odpravijo gospodarsko krizo, ohranijo in ustvarijo delovna mesta ter zagotavljajo varstvo okolja. Kmetijski in kmetijsko-živilski sektor imata pomembno vlogo v številnih regijah. Vendar pa je potrebna diverzifikacija, k čemur bi lahko ob podpori usmerjenih političnih ukrepov prispevali vsi sektorji.

4. Splošne ugotovitve

4.1 Izzivi za oblikovalce politik EU

4.1.1 Določbe v členih 174–178 Lizbonske pogodbe o ukrepih glede ekonomske, socialne in teritorialne kohezije predpisujejo uravnotežen razvoj EU in izpolnitev cilja zmanjšanja razlik v razvoju s poudarkom na območjih, ki so prizadeta zaradi neugodnih naravnih ali demografskih razmer, ter države članice pozivajo, naj svoje gospodarske politike vodijo in usklajujejo tako, da bodo izpolnile omenjene cilje.

4.1.2 Po mnenju Evropske komisije je cilj teritorialne kohezije zagotavljanje usklajenega razvoja vse Evrope in omogočanje evropskim državljanom, da kar najbolj izkoristijo naravne danosti posameznih regij. Teritorialna kohezija torej lahko pripomore k temu, da raznolikost postane prednost, ki prispeva k trajnostnemu razvoju celotne EU ⁽⁶⁾.

4.1.3 V regijah obstajajo tako dinamična kot problematična območja. Težko je zagotavljati ravnovesje med politično usklajenostjo in teritorialno kohezijo, saj so regije že po definiciji heterogene. Zato je potreben političen pristop na podlagi sodelovanja med regijami in usklajevanja med različnimi sektorskimi politikami v partnerstvu z lokalnimi in regionalnimi akterji. Načelo subsidiarnosti je tudi ključni element vseh pristopov regionalne politike, saj je vedno zaželeno, da se specifične težave, povezane s skupnostjo, obravnavajo na lokalni ravni.

⁽²⁾ Glej na primer informativno poročilo CESE 425/2011 (poročevalec: g. NARRO) in UL C 376, 22.12.2011, str. 25–31.

⁽³⁾ Peto poročilo o ekonomski, socialni in teritorialni koheziji.

⁽⁴⁾ UL C 132, 3.5.2011, str. 82–86.

⁽⁵⁾ Program ESPON 2013, projekt 2013/2/1: CAEE – The Case for Agglomeration Economies in Europe.

⁽⁶⁾ Evropska komisija, generalni direktorat za regionalno politiko, 2008.

4.1.4 Z vidika politike EU je skupna kmetijska politika najpomembnejše sredstvo za razvoj kmetijstva in podeželja. Vendar pa ne bi smela biti edini instrument; države članice bi se morale pri pripravi operativnih programov drugih skladov osredotočiti na trajnost podeželskih območij.

4.2 Odseljevanje

4.2.1 Iz statističnih podatkov EU ⁽⁷⁾ je razvidno, da je bila v letih 2008 in 2009 na podeželskih območjih v Evropi zabeležena omejena rast prebivalstva (0,1–0,2 %). V letih 2010 in 2011 je število prebivalcev stagniralo, povečalo se je le v mestnih regijah za približno 0,5 %. Vendar pa je ta trend zelo neenakomeren. Na številnih podeželskih območjih se je v zadnjih petih letih število prebivalcev povečalo; leta 2011 se je tako povečalo v 8 državah od 27. Nasprotno pa je bil istega leta zabeležen zelo negativen trend zlasti v Latviji in Litvi, kjer se je število prebivalcev na podeželju zmanjšalo za 2 %, medtem ko se je v Bolgariji zmanjšalo za 1 %, na Portugalskem, v Nemčiji, Romuniji in na Madžarskem pa za približno 0,5 %.

4.2.2 Analiza posameznih regij (NUTS 3) kaže dramatično sliko. V okrog 100 od skupno 1 300 območij je bilo zabeleženo 5-odstotno (v nekaterih primerih pa celo večje) zmanjšanje števila prebivalcev v obdobju 2007–2011. Ta območja se v glavnem nahajajo v zgoraj omenjenih državah. Bolgarija, Litva in Latvija z vsesplošno visokim deležem odseljevanja še posebej izstopajo. V Nemčiji so ta območja skoncentrirana v vzhodnem delu, na Portugalskem pa v notranjosti države.

4.2.3 Iz statističnih podatkov je razvidno tudi, da je prebivalstvo v EU zelo neenakomerno razporejeno, kar povzroča velike razlike v povprečni gostoti poseljenosti v posameznih regijah ter med mesti in podeželjem. Najbolj zaskrbljujoča demografska značilnost je morda izredno nizka gostota poseljenosti v nekaterih regijah v primerjavi z deležem pred 50 do 100 leti. Odseljevanje je treba obravnavati kot najresnejšo grožnjo za podeželska gospodarstva, ne samo zato, ker omejuje možnosti za rast, povzroča okoljske težave, vpliva na družbene strukture in otežuje zagotavljanje javnih storitev, ampak tudi zato, ker lahko ogrozi sam obstoj manjših mest in vasi kot naselbin.

4.2.4 To je stalen trend. Mesta hitro rastejo, ker se tam nahajajo industrija in storitve, in privabljajo delovno silo s podeželskih območij. S prestrukturiranjem kmetijskih dejavnosti se spodbuja nadaljnje preseljevanje s podeželja v mesta. Preseljevanje lahko povzroči tudi znatne naložbe v infrastrukturo. Ko je pri odseljevanju s podeželja število ljudi, ki zapustijo podeželje, večje kot naravna rast, se število prebivalcev zmanjša do kritične ravni in povzroči tudi staranje demografskih struktur.

4.2.5 Odseljevanje s podeželja povzroča tudi celo vrsto vplivov na okolje. Ko na primer ljudje zapustijo območje, postane v raznolikem mozaiku krajin, ki jih ohranja človek, prevladujoč en sam habitat. Ta „ekološka homogenizacija“ lahko privede do zmanjšanja biotske raznovrstnosti na lokalni ravni. Eden od drugih vplivov na okolje je tudi degradacija tal zaradi nezadostnega vzdrževanja teras na gorskih območjih, čemur smo priča na obsežnih predelih Sredozemlja in jugovzhodne Evrope.

4.2.6 Pri odseljevanju s podeželja vzbujajo skrb tudi gospodarjenje z gozdovi in nevarnost požarov v Sredozemlju ter morebitni varnostni problemi vzdolž zunanjih meja EU.

4.3 Vloga organizirane civilne družbe

4.3.1 EESO je poudaril, da je **participativna demokracija**, ki se priznava kot sestavni del načel demokratičnega delovanja Unije, bistven pogoj za boljše teritorialno ravnanje v Evropski uniji, ki je zastavljeno kot cilj ⁽⁸⁾. Organizirani civilni družbi bi morali omogočiti odgovorno in pregledno sodelovanje na regionalni in lokalni ravni pri oblikovanju in izvajanju politik in dejavnosti na področju teritorialne kohezije. Treba bi bilo učinkovito uporabljati načelo partnerstva strukturnih skladov EU, ki bi ga lahko uporabljali tudi na drugih področjih politike, ki zadevajo podeželje.

4.3.2 Po eni strani imajo tradicionalni socialni partnerji ter družbene in poklicne organizacije ključno vlogo pri premagovanju teritorialnih razlik, saj spodbujajo zaposlovanje in podjetja, ki izboljšujejo delovne in življenjske pogoje.

⁽⁷⁾ Razvoj podeželja v Yearbook on Regional statistics, stran 238, Eurostat.

⁽⁸⁾ UL C 228, 22.9.2009, str. 123–129.

4.3.3 Po drugi strani pa se po vsej Evropi širi gibanje podeželskih skupnosti. V nekaterih državah je ta trend nov, v drugih pa poteka že več let. (Ta trend je bil pred tem prisoten v glavnem v severni Evropi.) Na nacionalni ravni se ta gibanja organizirajo v zveze in mreže, ki vključujejo tako družbene in poklicne organizacije kot tudi nove pobude na lokalni ravni. V njihovem okviru lahko svoja stališča predstavijo prebivalci podeželskih območij po pristopu od spodaj navzgor, podpirajo se nova podjetja ter organizirajo lokalna proizvodnja in storitve.

4.3.4 EESO je novembra 2013 organiziral t. i. prvi „evropski podeželski parlament“⁽⁹⁾, forum nacionalnih in evropskih organizacij, ki se ukvarjajo s podeželsko problematiko, s ciljem pripraviti in okrepiti skupno stališče podeželskega gibanja v Evropi. Glavni namen parlamenta je vplivati na evropsko politiko za razvoj podeželja, izboljšati dialog med oblikovalci politik in lokalno ravno ter izmenjati primere dobre prakse.

4.3.5 Kot most med institucijami in civilno družbo bi EESO lahko prebivalcem podeželskih območij in njihovim organizacijam omogočil, da prevzamejo vodilno vlogo pri oblikovanju in izvajanju politik za razvoj podeželja. Odbor zato podpira zamisel, da se v partnerstvu z EESO redno organizira evropski podeželski parlament, tj. evropski podeželski forum, ki bi vključeval tudi družbene in poklicne organizacije ter socialne partnerje, hkrati pa bi bil vez s povezovalno skupino Odbora.

4.4 Ocena teritorialnega učinka

4.4.1 EESO je v preteklosti že predlagal, da se preuči učinek zakonodaje, politike in programov EU na teritorialno kohezijo. Komisija je še posebej odgovorna za izvedbo ocene učinka, v katero bi morali biti vključeni vsi vpleteni akterji⁽¹⁰⁾.

4.4.2 Podoben predlog je pred kratkim pripravil tudi Odbor regij, ki je pozval k temu, „da se pri ocenjevanju sektorskih politik teritorialni učinki preverjajo od vsega začetka enakovredno z ekonomskimi, okoljskimi in socialnimi učinki“, ter k sodelovanju „z regionalnimi in lokalnimi oblastmi za usmeritev posvetovanja k udeležnim in prizadetim stranem“⁽¹¹⁾.

4.4.3 Koncept ocen učinka že obstaja v različnih horizontalnih klavzulah Pogodbe o delovanju Evropske unije (člena 8 in 12). Te klavzule določajo, da „pri opredeljevanju in izvajanju svojih politik in dejavnosti Unija“ upošteva zahteve, povezane s socialno razsežnostjo, enakostjo spolov, okoljem, varstvom potrošnikov in bojem proti diskriminaciji.

4.4.4 Pri sprejemanju odločitev bi se oblikovalci politik morali vprašati: Kakšen je pričakovan učinek tega zakona: ali bo zaradi tega še več ljudi odšlo v mesta ali pa bodo ostali na podeželju? Takoj bi bilo treba odobriti politike, ki globalno teritorialno ravnovesje izboljšujejo ali ga vsaj puščajo nespremenjeno. Za vsako odločitev, ki bi to ravnovesje ogrožala in povzročila večjo koncentracijo prebivalstva v mestih, bi bilo treba pripraviti oceno učinka, s katero bi bilo treba dokazati, da so njeni pozitivni učinki večji od negativnih.

4.4.5 Treba bi bilo oceniti teritorialni učinek sektorskih politik, zlasti na področju prometa, IKT, energije, okolja, kmetijstva, trgovine, konkurence in raziskav⁽¹²⁾.

4.4.6 Komisija bi morala zato zagotoviti, da se v strateški okoljski presoji⁽¹³⁾ in smernicah za oceno učinka ustrezna pozornost nameni teritorialni razsežnosti. Vendar pa je treba oblikovati še druge posebne kvantitativne in kvalitativne kazalnike, ne samo glede socialno-ekonomskih in okoljskih vidikov, ampak tudi glede drugih vidikov, ki se jih ne da izmeriti v taki meri, na primer izguba tradicionalnih znanj in spretnosti.

5. Posebne ugotovitve

5.1 Uravnotežen teritorialni razvoj pomeni bolj enakomerno in trajnejšo rabo naravnih virov ter prinaša ekonomske koristi zaradi manjše zgoščenosti in nižjih stroškov. Blaginja na podeželju je povezana z zmožnostjo mobilizacije ljudi in lokalnih virov, hkrati pa prispeva k razvoju lokalnih dejavnikov, na podlagi katerih so življenjski in ekonomski pogoji privlačnejši za ljudi in podjetja. Neekonomičnost in negativni zunanji učinki mestnih aglomeracij so v nasprotju z obeti boljše kakovosti življenja za vse.

⁽⁹⁾ Evropski podeželski parlament temelji na konceptu švedskega podeželskega parlamenta, ki obstaja že več kot 20 let. To je forum, ki se sestaja dvakrat letno in ga sestavljajo nacionalne podeželske organizacije, tako družbene in poklicne kot druge organizacije, ter lokalne skupine.

⁽¹⁰⁾ UL C 228, 22.9.2009, str. 123–129.

⁽¹¹⁾ UL C 280, 27.9.2013, str. 13–18.

⁽¹²⁾ UL C 376, 22.12.2011, str. 15–18.

⁽¹³⁾ UL L 197, 21.7.2001, str. 30–37.

5.2 Poleg prekomerno izkoriščenih mestnih in primestnih območij obstajajo številna podeželska območja z neizkoriščenimi možnostmi za razvoj. Na oddaljenih območjih, daleč stran od velikih mest, imajo majhna in srednje velika mesta ključno vlogo pri zagotavljanju dostopa do storitev, s čimer zagotavljajo, da ta območja ostajajo privlačna za bivanje. Ohranjanje takih podeželskih središč bo zelo pomembno, da se bo mogoče soočiti s zaprtjem posameznih služb in dotokom ljudi iz manjših okoliških vasi, pod pogojem, da se organizira učinkovit javni prevoz.

5.3 Zgolj tržne sile ne morejo zagotavljati spodbud, ki so potrebne za odpravo obstoječega trenda. Zato je nujno potrebno odločno politično ukrepanje na vseh ravneh, da se odpravijo gospodarske in socialne posledice odseljevanja in da podeželska območja postanejo privlačna za ljudi in podjetja. Potreben je uravnotežen sklop spodbud za naložbe, inovacije in znanje, da se ohranijo in ustvarijo možnosti za življenje in delo na podeželskih območjih. Treba bi se bilo osredotočiti na delovna mesta, infrastrukturo in storitve ob podpori celostnih politik za razvoj podeželja na vseh ravneh (evropski, nacionalni in regionalni).

5.4 V celoti je treba izkoristiti vse programe EU, še posebej programe kohezijske politike in njene instrumente za razvoj podeželja in lokalni razvoj, kot sta Leader in instrument za lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost. Države članice morajo finančna sredstva nameniti za območja, ki jih je najbolj prizadelo odseljevanje.

5.5 Ustrezno je treba prilagoditi konkurenčno pravo, da se omogočijo potrebne izjeme. Če predlagane spremembe vplivajo na stroške plač, je treba to obravnavati v okviru običajnega socialnega dialoga med socialnimi partnerji.

5.6 Ena najbolj konkretnih in pomembnih oblik teritorialne kohezije je zagotavljanje dostopa do storitev splošnega pomena za vse evropske državljane ne glede na njihov kraj bivanja ali zaposlitve. Za zmanjšanje geografskih razlik ter razvoj najbolj občutljivih in oddaljenih območij so potrebne naložbe v infrastrukturo, tj. v učinkovite prometne, komunikacijske (vključno s hitrimi širokopasovnimi povezavami) in energetske povezave.

5.7 Življenjske razmere prebivalcev podeželskih območij, tudi najbolj prikrajšanih, je treba izboljšati z zagotavljanjem ustreznih storitev, tako komercialnih storitev kot socialnih storitev splošnega pomena, kar je prav tako ključni pogoj za zmanjšanje teritorialnih razlik. Ne samo z naložbami v različne vrste zdravstvenih centrov, izobraževalnih središč in centrov za oskrbo ljudi, ampak tudi z naložbami v kulturne dejavnosti in druge dejavnosti za prosti čas bo podeželje postalo privlačno tako za ljudi kot za podjetja.

5.8 Izkoriščanje notranjih virov pomeni tudi ustvarjanje kratkih dobavnih verig, kar prinaša ekonomske, socialne in kulturne koristi ne samo za kmete, ampak tudi za druga podjetja, potrošnike in podeželska območja na splošno. Dober primer tega sta prehrana in energija. Ta proizvodni model je treba spodbujati, saj je dokazano, da nadnacionalne maloprodajne verige zelo redko nabavljajo proizvode pri lokalnih proizvajalcih, tudi v primerih, ko lahko dobro organiziran dobavitelj zagotavlja zanesljiv tok proizvodnje.

5.9 Bistvenega pomena je ustvarjanje zaposlitvenih možnosti, v praksi pa je treba uveljaviti tudi pravico do izobraževanja in usposabljanja. Nujno potrebno je poklicno usposabljanje, da se „delovna sila prilagodi na potrebe novega načina proizvodnje“⁽¹⁴⁾. Ključnega pomena mora biti zmanjšanje odтока mladih s podeželja, zlasti mladih žensk, ki se pogosteje odločijo za odselitev. Družba lahko samo pridobi s tem, ko zagotovi možnosti za zaposlitev, kar mladim družinam omogoča, da izkoristijo prednosti naravnega okolja podeželja kot primerne kraja za vzgojo otrok. EESO se je že zavzel za odločne ukrepe za sprostitev potenciala žensk kot delavk in podjetnic, ki bi jim omogočili, da postanejo akterji razvoja in inovacij ter dobijo potrebno znanje in tehnološka orodja⁽¹⁵⁾.

5.10 Z zagotavljanjem kakovostnih delovnih mest v naprednih ustvarjalnih industrijah bi lahko vzpostavili učinkovit krog delovanja, s čimer bi pritegnili ne samo gospodarske dejavnosti, ampak tudi kulturne pobude in druge vrste storitev, ki bi omogočile bolj zanimivo življenje za mlade na podeželju in jih odvrnile od tega, da bi odšli.

⁽¹⁴⁾ UL C 347, 18.12.2010, str. 41–47.

⁽¹⁵⁾ UL C 299, 4.10.2012, str. 29–33.

5.11 Potrebni so radikalni ukrepi za diverzifikacijo in decentralizacijo⁽¹⁶⁾, da se ustvarijo nova delovna mesta na podeželskih območjih, ki jih je odseljevanje najbolj prizadelo. Zato je treba izvesti programe za ta območja in za to nameniti posebna sredstva. Treba je razširjati dobre izkušnje podeželskih območij, ki so uspela rešiti vprašanje odseljevanja in so ostala privlačna lokacija za ljudi in podjetja.

5.12 Notranji trg in pravica do prostega gibanja kmetom omogočata, da se s kmetovanjem začnejo ukvarjati v drugih državah članicah, kjer so za to boljše možnosti kot v njihovi domovini; dober primer tega so nizozemski kmetje, ki se naseljujejo v Romuniji. Vendar pa te priložnosti za mobilnost in nakup zemljišča ne bi smele imeti negativnega učinka na obstoječi sistem kmetovanja in manjše lastnike.

5.13 EESO je pozval k enakopravni obravnavi delavcev migrantov na podeželskih območjih in upoštevanju minimalnih standardov za življenje in delo, pri tem pa morajo sodelovati tudi socialni partnerji⁽¹⁷⁾. Proces vključevanja ob podpori spremljevalnih ukrepov, ki učinkovito preprečujejo segregacijo, bi bil lahko priložnost za to, da zakoniti migranti postanejo vir razvoja podeželja.

V Bruslju, 26. februarja 2014

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henry MALOSSE

⁽¹⁶⁾ Odličen primer decentralizacije je novi podatkovni center portugalskega Telecoma blizu kraja Covilhã v gorski regiji Serra de Estrela.
⁽¹⁷⁾ UL C 120, 16.5.2008, str. 25.